

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

איא

ערב שבת קודש
פרשת ויגש
י' בטבת התשע"ד

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ג' בטבת ה'תשע"ד - י' בטבת ה'תשע"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ג' בטבת	הל' טוען ונטען פרק ד-ו.	הל' מטמאי משכב ומושב.. בפרקים אלו. פרק ח.	מ"ע רמו.
ש"ק	ד' בטבת	פרק ז-ט.	פרק ט.	מ"ע רמו.
א'	ה' בטבת	פרק י-יב.	פרק י.	מ"ע רמו.
ב'	ו' בטבת	פרק יג-טו.	פרק יא.	מ"ע רמו.
ג'	ז' בטבת	פרק טז. הל' נחלות.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יב.	מ"ע רמו. רמח.
ד'	ח' בטבת	פרק ג-ה.	פרק יג.	מ"ע רמח.
ה'	ט' בטבת	פרק ו-ח.	הל' שאר אבות הטומאות.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רמח.
ו'	י' בטבת	פרק ט-יא.	פרק ב.	מ"ע רמח.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה****	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה	
5.02	4.35.8	12.02	11.32	8.58	6.35	5.33	5.10	4.22	ו', ג' בטבת
5.02	4.35.9	12.02	11.32	8.58	6.36	5.34	5.11	4.23	ש"ק, ד' בטבת
5.03	4.36.0	12.03	11.33	8.59	6.37	5.34	5.12	4.24	א', ה' בטבת
5.03	4.36.2	12.03	11.33	9.00	6.38	5.35	5.13	4.24	ב', ו' בטבת
5.03	4.36.4	12.04	11.34	9.00	6.38	5.36	5.13	4.25	ג', ז' בטבת
5.03	4.36.6	12.04	11.34	9.01	6.39	5.36	5.14	4.26	ד', ח' בטבת
5.03	4.36.8	12.04	11.34	9.01	6.40	5.37	5.15	4.26	ה', ט' בטבת
5.04	4.37.1	12.05	11.35	9.02	6.40	5.38	5.15	4.27	ו', י' בטבת

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ
5:18	4:18	5:15	4:14	5:16	4:14	5:14	4:03	5:18	4:18
5:20	4:19	5:17	4:01	5:18	4:15	5:16	4:04	5:20	4:19

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יור: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

חינוך עד כדי מסירות נפש

- כיצד ניגש יהודה למלחמה כנגד יוסף, בידועו שיוסף גיבור ממנו? • נתינת הכוח למסירות נפש עבור חינוך כל ילד יהודי רמוזה ב'יהודה'
- ההשפעות מיוסף הצדיק תלויות במידת ההתבטלות וההתקשרות אליו • אך אין להסתפק בהשפעות, יש 'לזרוע' ולעבוד בכוח עצמו, בביטול אך ברצון ושמחה • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

לתגר) "כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא אביאנו אליך וגו"⁵, מכיוון שלקח על עצמו אחריות להביא את בנימין ליעקב, צריך להשתדל עבורו עד כדי מסירת נפש! וכל זה – אפילו כשמדובר אודות ילד יהודי אחד (שהרי הסכנה היתה רק בנוגע לבנימין, ושאר האחים היו נשארים בשלימותם), בשבילו לבד יש צורך במסירת נפש, בגלל האחריות המוטלת עליו! זוהי ההוראה ומוסר-השכל לכל אב ואם – שכיוון שהקב"ה הטיל עליהם את האחריות על כל אחד ואחת מילדיהם ("ערב את הנער"), הרי, אפילו בשביל ילד אחד צריכים להשתדל (שלא יקרה עמו מה שלא צריך לקרות עם ילד יהודי) עד כדי מסירת נפש.

ב. ויש להוסיף בביאור הלימוד וההוראה מ'ויגש אליו יהודה' – יהודה דייקא: "יהודה" – הוא מלשון הודאה, שהוא ענין הביטול וקבלת עול⁶.

ו'ויגש אליו יהודה', הגשה (גם) למלחמה – מורה על החזק והתוקף, עד כדי כך שמוכן לצאת

א. יש לימוד והוראה מפרשת השבוע, פרשת ויגש – שבה רואים שבשביל טובתו של ילד יהודי, ילד אחד, צריכים להשתדל עד כדי מסירת נפש!¹ על הפסוק² "ויגש אליו יהודה", אמרו חז"ל³ שבהגשה זו היה יהודה מוכן לכל, גם למלחמה (שאם לא יסכים יוסף מרצונו לשחרר את בנימין, יעשה עמו מלחמה).

ולכאורה אינו מובן: כיצד חשב יהודה שיוכל להלחם נגד יוסף, בה בשעה שיהודה ואחיו הם מתי מספר, ואילו יוסף הוא המושל בכל ארץ מצרים?!

ואף שיהודה ואחיו היו גיבורים גדולים, הרי יוסף (ובניו) היו גיבורים גדולים יותר, כדאיתא במדרש⁴ שכאשר יהודה הראה מעשה גבורה, הראה גם יוסף מעשה גבורה כמותו, ו"מיד תמה יהודה ואמר זה גיבור ממני", ואם כן, איך עלה בדעתו להלחם נגדו? וההסברה בזה – בדברי יהודה (למה נכנס

(1) מכאן ועד סוף הסעיף – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 94 ואילך. במהדורה זו נוספו עוד איהו ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(2) ריש פרשתנו.

(3) ב"ר פרשתנו פצ"ג, ו.

(4) שם, ז.

(5) פרשתנו מד, לב ובפרש"י.
(6) ראה תו"א פרשתנו מד, א. ושם ר"פ ויחי. ובכ"מ.

כי כמוך כפרעה" – ביחס להתקשרות אל יוסף הצדיק, צדיקו של עולם: ביודעו פחיתות מעמדו ומצבו, וגודל הפלאת מעלת יוסף הצדיק, – ובפרט על-פי המבואר בחסידות¹⁰ מעלת יוסף לגבי השבטים ואפילו האבות, שהשבטים והאבות היו רועי צאן לפי שהוצרכו להיות בהתבודדות מענייני העולם כדי שיוכלו להיות בהתאחדות עם אלקות, מה שאין כן יוסף היה עסוק בענייני העולם (כמו שכתוב¹¹ "ויבוא הביתה לעשות מלאכתו", "למבדק בכתבי חשבנה", ועל אחת כמה וכמה לאחרי שנעשה ה"מושל בכל ארץ

למלחמה, "איש דרכו לכבוש". והעניין בזה – כאמור – שעלידי הביטול והקבלת עול נעשה החוזק והתוקף שלא להתפעל מכל העולם, ולילך בדרך האמת, דרך התורה והמצוה, ולחנך את הבנים והבנות בדרך התורה והמצוה, ולהשתדל בזה עד כדי מסירת נפש.

* * *

ג. [...] ונתינת כוח זו מרומזת בפרשת השבוע [...] "ויגש אליו יהודה", הגשת יהודה ליוסף: יוסף – הוא צדיקו של עולם, כידוע⁷ שהתואר

אודות נפשו האלקית ונפשו הבהמית והמלחמה התמידית שביניהם – אינו מזכיר מאומה, כיוון שלא נגע ולא פגע; הדבר שנוגע לו הוא – המכונית...

מצרים¹²), ובאותה שעה היה בהתאחדות עם אלקות בבחינת יחודא עילאה – הרי, מצד גודל ריחוק הערך שביניהם – איך מגיע הוא ("זוי קומט ער") בכלל לבקש דבר-מה (ובפרט עניני קטנות) מיוסף?! ולכן מקדים "בי אדוני", שתוכנה של הקדמה זו היא שיוסף הוא האדון שלו, היינו, שמקושר אליו ומאוחד עמו, וכיוון שמקושר אליו ומאוחד עמו, אזי יכול לבקש דבר-מה מיוסף. ואף-על-פי-כן ממשיך ומוסיף "ואל יחר אפך בעבדך" – שלא תהיה תרעומת עליו ("ער זאָל קיין פאַראיבל ניט האָבן") על כך שפונה אליו ומבזבז את זמנו בשביל עניינים של מה בכך, עניני קטנות. – נכנס אלי אברך ומתטען ("ער טענה'ט זיך") כמחצית השעה בקשר ל... מכונית! אודות נפשו האלקית ונפשו הבהמית והמלחמה התמידית שביניהם – אינו מזכיר מאומה, כיוון שלא נגע ולא פגע ("עס רירט אים ניט אָן"); הדבר

"צדיק" מודגש במיוחד אצל יוסף, שנקרא "יוסף הצדיק" (ולפעמים גם אצל בנימין⁸). והגשת יהודה ליוסף ("ויגש אליו יהודה") – מורה על ההתמסרות ("דער איבערגעבן זיך") ליוסף הצדיק, צדיקו של עולם, להתאחד עמו (שזהו עניין ההגשה). וממשיך ("ויגש אליו יהודה) ויאמר בי אדוני" – שהבקשה מיוסף הצדיק, צדיקו של עולם, היא (לא הגילויים של גן עדן התחתון או גן עדן העליון, אלא) שיוסף הצדיק יהיה אדוני, ועלידי זה יומשכו אליו כל ההשפעות של יוסף הצדיק, כמו שכתוב בתורה אור⁹ "וזהו שכתוב ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני, פירוש שבו יומשך השפע מיוסף הצדיק".

ד. ועל-פי זה יש לבאר גם המשך דברי יהודה ליוסף (לאחרי הקדמת "בי אדוני") – "ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך

10) ראה לקו"ש חכ"ה ס"ע 196 ואילך. וש"נ.
11) וישב לט, יא ובת"א.
12) פרשתנו מה, כו.

7) ראה זח"א נט, ב ובנצוצי זהר שם אות ד'.
8) ראה שם קנג, ב ובנצו"ז אות ג'.
9) פרשתנו מד, א.

שאחד מוליד אחד (ולכל היותר זכר ונקבה), אלא גם "וירבו", שאחד מוליד הרבה¹⁷, ועד באופן של "מאד", "בכל מאדך"¹⁸, בלי גבול¹⁹, שזוהי העבודה שמצד בחינת היחידה²⁰, שבדרך כלל שייכת ליחידי סגולה בלבד.

וההקדמה לזה – "ויאמר יוסף . . . הא לכם זרע וזרעתם את האדמה"²¹:

"הא לכם זרע" – מורה על ההשפעה שמקבלים מיוסף הצדיק, כולל ובמיוחד לאחר ההסתלקות, כמבואר באגרת הקודש²² בעניין "גדולי גידולין מן אור זרוע לצדיק בשדה אשר ברכו ה'".

"וזרעתם את האדמה" – שאין להסתפק בפעולתו של יוסף בנתינת הזרע, אלא יש צורך גם בפעולתו של כל אחד ואחד לקחת הזרע מיוסף ולזרעו בארץ, היינו, ליישם את הנתינת כוח שמקבלים מיוסף בעבודה בפועל, ולעשות זאת מתוך ביטול (תוכן עניין הזריעה), ומתוך רצון ושמחה (תוכן עניין הזריעה בארץ דייקא, שנקראת ארץ על שם שרצתה לעשות רצון קונה²³).

ועלידי זה נעשה – כמו שכתוב בהתחלת הפרשה שלאחרי זה – "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", שגם (או דווקא) בארץ מצרים נעשה "ויחי" ("געלעבט"), ולא רק "ויחי" סתם, אלא "שבע עשרה שנה", בגימטריא טוב²⁴. והעיקר – בנוגע אלינו – שגם מארץ מצרים יוציא אותנו הרבי שליט"א²⁵, ויוליכנו לארצנו הקדושה תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן.

(קטעים מהתנועות ט"פ ויגש ז' טבת ה'תשי"א.
'תורת מנחם – התנועות' תשי"א חלק א (ב) עמ' 158-165)

שנוגע לו הוא – המכונית, ובשביל זה מבזבו (לא רק את זמנו, אלא גם) את זמנם של אחרים.

לשם מה זקוק אברך זה למכונית?! אברך צעיר עם שתי רגלים בריאות, ברוך ה', יכול ללכת ברגל, וכשמנצל את זמן הליכתו ברחוב ברגל לחשוב פסוק חומש או תהלים, הרי, בשביל זה בלבד כדאי כל משך ימי חייו! ותמורת זה – רצונו ליסע במכונית, שאז לא יוכל לחשוב פסוק חומש או תהלים, מפני שיהיה טרוד בנהיגת המכונית, להביט על מדיהמהירות ("ספידאמיטער") על אור הרמזור אם הוא אדום או ירוק, ובפרט אם ירצה להוכיח את "גדולתה" של נפשו־הבהמית שיכול לעבור באור אדום ללא "דו"ח-תנועה" ("טיקעט")...

[. . .] ונחזור לענייננו – "ואל יחר אפך בעבדך" – שתוכנה של בקשה זו, שיוסף הצדיק, צדיקו של עולם, לא יתרעם עליו על כך שפונה אליו ומבקש ממנו ענייני קטנות. וטעם הדבר (שלא יתרעם עליו) – "כי כמוך כפרעה":

פרעה (דקדושה) – קאי על הקב"ה, כמוכן מפירוש הזהר¹³ ש"בית פרעה"¹⁴ הוא "ביתא דאתפריעו ואתגליין מיניה כל נהורין וכל בוצינין". וכשם שבנוגע להקב"ה (פרעה דקדושה) לא שייך שיחר אפו ויתרעם כו', כיוון שהוא עצם הטוב וטבע הטוב להיטיב¹⁵, [. . .] כך גם אצל יוסף ("כי כמוך כפרעה") לא שייך שיחר אפו ויתרעם, מצד טבע הטוב להיטיב.

* * *

ה. בסיום הפרשה נאמר¹⁶ "וישב ישראל בארץ מצרים גו' ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד". ועניינו בעבודה – שגם בהיותם בארץ מצרים לא היו מנותקים מהעולם, אלא אדרבה, "ויאחזו בה", וגם במעמד ומצב זה היתה עבודתם באופן של "ויפרו וירבו מאד", היינו, לא רק "ויפרו",

(13) פרשתנו רי, א.

(14) פרשתנו מה, ב. טז.

(15) נסמן בלקוטי־שיחות חכ"ד ע' 334 בהערה.

(16) פרשתנו מז, כז.

(17) ראה פרש"י בראשית א, כב.

(18) ואתחנן ו, ה.

(19) ראה תו"א ויצא כג, ג. מקץ לט, ג ואילך. ובכ"מ.

(20) ראה לקו"ת שה"ש מט, ב. ד"ה פדה בשלום לאדהאמ"צ פ"ז ואילך (שערי תשובה ח"א נב, סע"ג ואילך).

(21) פרשתנו מז, כג.

(22) סי' ז"ך (קמו, סע"א).

(23) ב"ר פ"ה, ח.

(24) ראה אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ע' שעג (נעתק ב"היום יום" יח טבת). נת' בלקו"ש ח"י ע' 160 ואילך.

(25) ראה שיחת יום שמח"ת ('תורת מנחם' התנועות' ה'תשי"א חלק א (ב) ע' 52) הערה 35. וש"נ.

העוונות לא מעכבים

אמונה בביאת המשיח בביטחון גמור

בדורנו זה צריכה להיות עיקר ההדגשה בתענית דעשרה בטבת – שעניינו (ככל התעניות) "לעורר הלבבות לפתוח דרכי תשובה" – בעניין "סומך נופלים", לחזק ולעודד את רוחם של בני ישראל עלידי הדגשת מעלתו של כל אחד ואחד מישראל, ואהבת הקב"ה אליו באיזה מעמד ומצב שהוא, שלכן, מבלי הבט על מעמדו ומצבו עד עתה, יכול וצריך לקיים תורה ומצוות בשלימות, כולל ובמיוחד – החיזוק והעידוד עלידי האמונה בביאת המשיח וביטחון גמור ש"הנה זה (משיח צדקנו) בא", וההוספה בהכנה לביאתו עלידי התשובה וקיום התורה ומצוות, ובלשון ההכרזה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: "לא לתר לתשובה, לא לתר לגאולה", "שובה ישראל עד ה' אלוקיך, והכן עצמך ובני ביתך לקבל פני משיח צדקנו הבא בקרוב ממש".

ועניין זה (הדגשת מעלתם של ישראל ואהבת הקב"ה אליהם, והאמונה בביאת המשיח) מודגש [. .] בהפטרה:

בהתחלת הפטרת יום התענית נאמר "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", שהקב"ה "מצוי" ו"קרוב" לכל אחד ואחד מישראל, כולל זה שאומרים לו "יעזוב (לשון עתיד) רשע דרכו גו", וביודעו שהקב"ה "מצוי" ו"קרוב" (גם) אליו, אזי יעזוב רשע דרכו גו' "וישוב אל ה' וירחמהו כי ירבה לסלוח".

וממשיך בכתוב "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאום ה'": אם יבוא בשר ודם ויאמר שצריכים לומר לרשע דברים קשים, לעשות את חשבון העוונות ולהסיק שהעונש על זה הוא כך וכך – אומר הנביא בשמו של הקב"ה "לא מחשבותי מחשבותיכם", "אין שוקלין (חשבון העוונות) אלא בדעתו של א"ל דעות והוא היודע כו", ולא על-פי דעתו ומחשבתו של בשר ודם; "ולא דרכיכם דרכי" דרכיו של הקב"ה, "אב הרחמים", הם "דרכי נועם ודרכי שלום", בסבר פנים יפות, שמחה וטוב לבב.

והמשך ההפטרה – "כה אמר ה' שימרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להיגלות": דבריו של הקב"ה ("כה אמר ה'") לעורר את ישראל לקיום התורה ומצוות ("שימרו משפט ועשו צדקה") אינם עלידי איומים רחמנא ליצלן ורחמנא ליצלן של עונש, אלא, "שימרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להיגלות", כלומר, כיוון שתיכף ומיד באה הגאולה האמיתית והשלימה, צריכים להתכונן אליה עלידי זה ש"שימרו משפט ועשו צדקה", ולכן, "אשרי אנוש יעשה זאת גו' שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע" – שגם הדרך ל"סור מרע" היא עלידי הדגשת הטוב והחיוב שבדבר, "אשרי אנוש יעשה זאת וגו'". [. .]

ובתפילה: [. .] הביאור בסדר הפסוקים כמו שנקבעו בסליחות בסדר זה דווקא – שב' הפסוקים "כי עם ה' החסד גו' והוא יפדה את ישראל גו'" אינם נאמרים בסמיכות זה לזה כסדרם בספר תהילים, אלא מפסיקים ביניהם בפסוק "פדה אלוקים את ישראל מכל צרותיו" – שמבקשים מהקב"ה (ובטוחים שהקב"ה שהוא "שומע תפילה" ימלא הבקשה) שתחילה יפדה את ישראל מ"כל צרותיו", ולכל לראש מהצרה הכי גדולה של הגלות, ואחר-כך "והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו", היינו, שיגאל את ישראל (אפילו) לפני שיעשו תשובה, "גם העוון לא יעכב הגאולה כי הוא יפדה את ישראל מן העוונות".

[. .] ועל-אחת-כמה-זכמה לאחר ש"כלו כל הקיצין", וגם עשו תשובה... הרי בוודאי שתיכף ומיד צריך להיות קיום בקשת בני ישראל "פדה אלוקים את ישראל מכל צרותיו" [...] ויהי-רצון – והוא העיקר – שמהדיבור, התפילה והבקשה על הגאולה, נבוא לקיום במעשה בפועל באופן של סמיכות גאולה לתפילה, סמיכות ממש ללא הפסק כלל.

(קטעים מהתעודות שבת-קודש פרשת ויחי – ועשרה בטבת י"הפך לשמחה – ה'תנש"א, התעודות תנש"א כרך ב, עמ' 121-126)

על ספרים וסופרים

רשימה מרתקת בפרסום ראשון שכתב הגאון החסיד הרב ר' יעקב עמנואל שוחט ז"ל • על 'חידויות', הוראות נדירות ועניינים שמימיים שסופרו על ידו בקשר לספרי רבותינו נשיאנו במיוחד • ומה העסיק את הרבי בערב שבת בראשית תשל"ח?! • מוגש לרגל "חג הספרים" יום הבהיר ה' טבת

יכול להיות באחד משני אופנים: א) שכבר אוחזים בכך [=כלומר שהמדובר כבר אכן תלמיד חכם], ב) שזה נמצא 'בכוח' [=בפוטנציאל שלו אכן להיות כך].

הרבי לא ויתר והסכמתי לנסות, אך בלי שום התחייבות.

כשהתחלתי לעבוד על זה, הנה באופן שלא ניתן להסבירו בשכל, נשאבתי לתוך העבודה עד שפעמים רבות לא הייתי מסוגל להתנתק מהעבודה (ואשתי נאלצה לנתקני בכוח). הייתי ממש מרותק בצורה שקשה לתיאור. כדאי לציין:

חומר כזה לא היה שייך לתרגם מבלי להבין את הדברים לאשורם. לצורך כך הייתי מחויב ללמוד את המקורות. ואכן, באותה תקופה יצאו לאור כתבי האריז"ל בהוצאה מהודרת וזה סייע לי רבות.

יסודות מיסטיים בחסידות

במהלך העבודה נוכחתי כי הערות השוליים אינן מספיקות בכדי להבהיר את כל המושגים הקבליים. החלטתי, אפוא, לכתוב הקדמה בסיסית ולבאר את מושגי היסוד המופיעים ב"איגרת הקודש".

היו לי שאלות רבות בהכנת העניינים ושיגרתם לרבי. בתגובה שאלני הרבי האם ניסיתי לשאול

לתרגם — לא כל אחד ראוי

בשנת תשכ"ד לערך, כשהייתי ב'חידות' אצל הרבי יחד עם רעייתי תחי', נתבקשתי על־ידי הרבי לתרגם לאנגלית את החלק הרביעי של התניא – "אגרת הקודש". עניתי לרבי שהנני סבור שהדבר אינו בכוחי. ופירטתי: כשאני לומד את 'אגרת הקודש' בשיעורי החומש־התניא וכיוצא בזה, הנני חושב לפעמים שהבנתי משהו... אך כדי לתרגם צריך לדעת הרבה [יותר], ואין באפשרותי לתרגם ולהסביר את הדברים, מה גם שכל־כך הרבה מושגים קבליים נמצאים שם.

ניסיתי להציע לרבי לחלופין שאתרגם את "שער היחוד והאמונה" או את "איגרת התשובה". הרבי חשב לרגע ושלל זאת באומרו, כי חלקים אלו נועדו לתרגום על־ידי מישהו אחר, שבתוכניתו של הרבי להציע לו.

הרבי המשיך לתבוע ממני שאטול על־עצמי את העבודה ואני המשכתי לסרב (אפילו רעייתי נדהמה מסירובי), וטענתי שאינני מסוגל לבצע זאת (כך באמת הרגשתי), וכך התנהל המשך הדו־שיח.

הרבי: חזקה על חבר (=תלמיד חכם) שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו.

אני: בשביל זה צריכים להיות קודם בחזקת "חבר".

הרבי (בחיוך): כשמעניקים למישהו תואר זה

נקודות זכורות לי מאותה 'יחידות':
 (א) דבר פלא, שלמרות שאדמו"ר האמצעי מביא את כל הרעיונות שמופיעים בספר התניא, אך את הספר עצמו כמעט ואינו מזכיר ומצטט.
 (ב) פלא נוסף: למרות שהוא כתב והדפיס בחייו כלי"ך הרבה ספרי חסידות – ("אף אחד מהרביים האחרים לא כתב והדפיס כל כך הרבה כמוהו") – החסידות שלו כמעט ואינה נלמדת.
 (הרבי הזכיר עוד פרטים שאינם זכורים עתה), ומכיוון שלא יכולתי למצוא אף אחד שיוכל לכוון אותי בזה, נעצרה העבודה ולא נסתיימה.

הרבי לא מקבל את ה'התפטרות'...

בשנת תשל"ו בערך הורה לי הרבי לערוך מהדורה חדשה עם הערות ומפתחות לספרי הבעש"ט והרב המגיד.
 בעוד שהחלק של הבעש"ט לא היה קשה כל כך כי התורות שלו הינן תורות קצרות (המהדורה אכן הופיעה לח"י אלול תשל"ז כחוברת בת 52 עמודים), הרי שהחלק של ה'מגיד' היה קשה מאוד: התורות היו ארוכות ומורכבות יותר (במיוחד, שבטבעי לא אהבתי את מלאכת עריכת מפתחות – עבודה גם טכנית הדורשת הרבה סבלנות). התחלתי ללמוד את כל תורת הרב המגיד, ובמשך שנה ניסיתי להכין משהו ולא הצלחתי. ושוב עברה שנה נוספת, ובכל התקופה הזו, הרי בכל מכתב שקיבלתי מהרבי, הוא שאל אותי בקשר להתקדמות עם המפתח על תורת הרב המגיד, ומתי יהיה מוכן...
 פעם אף זכיתי לקבל את הפתק הבא: "למה זה נוגע אליו אינני יודע, ולמאי נפקא מינה?", כלומר, שהעבודה הזו נועדה דווקא עבורי, וכביכול, אף הרבי אינו יודע הסיבה לכך, אך כאלה הם פני הדברים ועלי להשלים את העבודה.
 בשלב מסוים הרמתי ידיים והודעתי להרב חודקוב שאיננו מסוגל, אין לי חוש בזה.
 ביקשתי ממנו שימסור את העבודה למישהו אחר, ואני אשלם על כך, אך הרב חודקוב חזר אלי עם תשובה שלילית [=שהרבי אינו מקבל את ה'התפטרות' שלי מהפרויקט].

קודם אצל אחרים או שהוא הכתובת הראשונה. נהגתי כעצת הרבי. חלק ניכר מהשאלות פתרתי אצל אחרים, ואת השאר שיגרתי לרבי בכתב והרבי השיב לי.

כששיגרתי לרבי את ההקדמה שכתבתי, הורה הרבי שרצונו שהדברים יופיעו לאור גם כספר בפני עצמו. הספר אכן הופיע בשם "יסודות מיסטיים בחסידות".

כל העבודה על 'איגרת הקודש' ארכה כשנתיים וחצי.

[ברשימת דפוסי תניא תרגומים באנגלית נרשם: "חלק רביעי. אגרת הקודש. תורגם ע"י הרב יעקב עמנואל ש"י שוחט עם הקדמה, הערות ומראי מקומות שלו. פתח דבר – באנגלית – מכ"ק אדמו"ר שליט"א (הנדפס בחלקים הקודמים). בסופו – מפתח לפסוקי תנ"ך, מאמרי חז"ל בש"ס, זהר, תקוני זהר, זהר חדש, רמב"ם, שולחן ערוך, כתבי האריז"ל, תניא (חלקים הקודמים). מפתח שמות, מפתח עניינים. הוצאת "קה"ת", ברוקלין, נ.י. ה'תשכ"ח. 22, 358 עמודים].

פלאים בתורת האדמו"ר האמצעי

כאשר הסתיימה מלאכת תרגום "אגרת הקודש" העלה הרבי רעיון חדש שאעסוק בו: על שיטתו של אדמו"ר האמצעי בחסידות וההבדלים בינו לבין אדמו"ר הזקן.

כדי לכתוב ספר כזה צריכים ראשית ללמוד את כל ספרי אדמו"ר האמצעי כמו גם של אדמו"ר הזקן ואז לעמוד על ההבדלים הדקים שביניהם. אמרתי לרבי שאנסה, והרבי הורה לי לבקש הכוונה מגדולי החסידים בקשר לנושא הזה. שאלתי חסידים גדולים, מבינים עצומים בתורת החסידות, וכולם אמרו לי שהם לא מסוגלים להגדיר את החסידות של אדמו"ר האמצעי.

ב'יחידות' הבאה שלי אמרתי לרבי, ששאלתי אצל חסידים וכולם השיבו שאינם יכולים לסייע לי מכיוון שאינם מבינים בתורתו. הרבי חיך ואמר: "הם לא מנסים סתם להתחמק, הם אכן אינם יודעים"... 'יחידות' הזו הייתה מאוד מרתקת. הרבי דיבר בהרחבה אודות אדמו"ר האמצעי. שתי

(בחבורת קכח [128] עמודים), ויצא לאור לקראת יו"ד כסלו תשל"ט מוקדש לזכות הרבי והרבנית ליובל החמישים לנישואיהם.

'תיקון' בכפליים

פעם אחרת ננזפת עליידי הרבי בנושא עריכת מפתחות, עד שכתב לי "אין דרכי לשים עבודת פרך על מי שהוא"... קיבלתי, אפוא, על דעת עצמי 'תיקון' – והחלטתי לערוך מפתח להמשך המאמרים 'מים רבים – תרל"ו' של אדמו"ר מהר"ש.

התיישבתי אז ללמוד את ה'המשך תרל"ו' ותוך מספר ימים ערכתי מפתח לפסוקים ומאמרי חז"ל ושלחתי זאת לרבי לקראת חנוכה. כתבתי לרבי שבגלל מה שקרה (שלא נענית לבקשת הרבי) החלטתי לעשות זאת כ'תיקון', ולהגיש זאת כמתנה לחנוכה. בתגובה ביקש ממני הרבי לערוך גם 'מפתח עניינים'.

למרות שהמלאכה הייתה קשה, סיימתי בתוך מספר שבועות ושלחתי לרבי. בינתיים נתגלה אוצר חדש של כתבי־יד־קודש ובו ההמשך, מאמרים ורשימות, והרבי ביקש להכניס לדפוס ולערוך גם להם מפתחות ולכלול זאת בספר אחד. המתנתי עד שגוף הספר הודפס. הדפיסו עבורי עותק מיוחד ואז ערכתי גם לו מפתחות.

בחודש שבט תשמ"א היה מוכן מצידו החומר ללא ההוספות, אך המלאכה של החומר החדש גרמה לכך שהספר (בן 104 העמודים) יצא לאור לר"ח שבט תשמ"ב. ציינתי אז ב'פתח דבר': "בינתיים עבר זמן רב ועל־כן אין שיטה אחידה בב' חלקי המפתחות אף שנצמדו ביחד".

אמנם, עדיין לא הייתי רגוע מספיק. חשתי שעדיין חסר משהו ב'תיקון' שלי, ולכן יזמתי מעצמי – עריכת מפתח לפסוקים, מאמרי חז"ל, רמב"ם, שולחן־ערוך, כתבי הארז"ל שבספר התניא, ושולחתי לרבי שהשיב לי "תשואת־חן תשואת־חן" (הספר נדפס על ידי קה"ת בשנת תשמ"ה).

[ובהמשך לזה יצא לאור "מראי מקומות לפסוקים, מחז"ל... ושאר ספרים אשר בספר התניא" (צב עמודים) קה"ת תשמ"ז].

"המפתחות"?...

כפי שכבר סיפרתי השתדלתי להגיע לרבי פעמיים בכל שנה לשבת מברכים אייר (הסמוכה לכ"ו ניסן – יום הגעתי לליובאוויטש לראשונה בשנת תשי"ב), ולשבת מברכים אלול. באותה שנה, בשבת מברכים אלול תשל"ז, הרבי החל את דבריו בשיחה בהסבר, מדוע שתי שבתות אלו (אייר ואלול), הם השבתות־מברכים המרכזיים שבמהלך השנה.

הרבי הסביר ששבת מברכים אייר היא עבור כל תקופת הקיץ, ושבת מברכים אלול הוא היום שבו מברכים את חודש אלול, ואלול כולל גם את שבת מברכים תשרי, ולכן שבת מברכים אלול כולל את כל תשרי ואת כל השנה כולה.

לאחר מכן המשיך הרבי לבאר את העניין של שבת שלישית – שבת בראשית. מהצורה שהרבי דיבר הרגשתי שהדברים מכוונים אלי (שהרי בשתי השבתות אייר ואלול נהגתי להגיע בקביעות), שכאילו עלי להתחיל להגיע גם לשבת בראשית.

ואכן קיבלתי על עצמי במחשבה שאגיע גם לשבת בראשית. כידוע לכול, בשמיני עצרת תשל"ח היה אירוע בריאותי בליבו של הרבי, ואז התלבטתי: מחד, הרי קיבלתי על עצמי! מאידך, איזו תועלת יש לבוא לשבת בראשית כאשר לא תתקיים התועדות? לבסוף החלטתי, שמכיוון שקיבלתי על עצמי לבוא לשבת בראשית – עלי לנסוע מבלי חשבונות!

למרות מצב בריאותו של הרבי יצאה אז הוראה שאנשים ימשיכו לכתוב את הדוחות שלהם לרבי. מנהגי היה לכתוב דו"ח פעם בחודש.

באותו יום שיש, ערב שבת בראשית, כתבתי דו"ח ומסרתיו למזכירות הרבי. בצהרי היום קיבלתי מענה בן מילה אחת בלבד: "המפתחות"? באותו יום יצאו שלושה מענות בלבד, וזה היה אחד מהם!

דבר זה זעזע אותי נפשית – שהרבי במצב זה ומה שנוגע לו הוא ה'מפתחות' – והחלטתי שעלי לנסות שוב, ופתאום העבודה החלה לזרום, ובתוך חודשים כבר סיימתי את עריכת המפתחות. דבר שלא הצלחתי במשך כשלוש שנים.

אמנם (כפי שגם ציינתי בהקדמתי) "למרות אי שלמותם", העבודה הייתה מוכנה לי"ט כסלו

פרשת ויגש

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני... ואל יחר אפך בעבדך (מד, יח)

כשניגש יהודה אל יוסף היה מוכן למלחמה, כנאמר במדרש (רבה) כאן – "ר' יהודה אומר הגשה למלחמה, כמה דאת אמר וייגש יואב והעם אשר עמו למלחמה".
יהודה היה מוכן לסכן את עצמו במלחמה כדי להציל ילד יהודי אחד, אשר הוא היה אחראי לשלומו – "כי עבדך ערב את הנער" (פסוק לב).
ללמדך: הורים, שהם האחראים לחינוכו של כל אחד ואחד מילדיהם, חייבים למסור את נפשם בעבור ילדיהם, כדי שהם יקבלו חינוך יהודי טהור.

(ליקוטי שיחות, כרך א, עמ' 94-95)

אני יוסף העוד אבי חי (מה, ג)

וכי לא הבין יוסף שאביו חי? הלוא כל הסירוב להביא את בנימין נבע מהתנגדות יעקב, וכל הדרושי שלו עם אחיו סבב אודות אביו, ומדוע שאל "העוד אבי חי"?!
אלא המילים "העוד אבי חי" נאמרו בלשון תמיהה (ולא בלשון שאלה): יוסף התפלא שאביו עדיין בחיים. אמרו חז"ל כלל: "גזרה על המת שישתכח מן הלב", אבל על החי אין אדם מקבל תנחומין" (ראה רש"י לז, לה).
וזהו שתמה יוסף: מכיוון שאני בחיים, ובמשך כל עשרים ושתיים השנים האלה יעקב אבי התאבל עלי; כיצד הוא עדיין מחזיק מעמד?! "העוד אבי חי"?!
(לקוטי שיחות כרך טו, עמ' 387)

כי למחיה שלחני אלקים לפניכם... לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה (מה, ה"ז)

חשכת הגלות, הלחץ והדחק של טרדות הפרנסה, מקשים על האדם להתבונן בגדולת הבורא ומונעים ממנו לגלות ולעורר את האהבה הטבעית לה' שיש בכל נפש מישראל ("אהבה מסותרת"). לכן בחמלת ה' על עמו ישראל הוא שולח להם בכל דור צדיק עליון, שהוא בחינת יוסף הצדיק, המשפיע אור לכל נשמה, היינו שנותן בה כוח לעורר ולגלות את האהבה המסותרת, על-ידי התבוננות בגדולת ה'. ככתוב (תהילים צז) "אור זרוע לצדיק".
זהו שרמז הכתוב:

"כי למחיה שלחני אלקים לפניכם" – יוסף 'נשלח' מדרגתו הנעלית לגלות את ה'אהבה המסותרת' בנשמות ישראל, ולהחיותן בחיים רוחניים במשך הגלות הארוכה,
"לשום לכם שארית בארץ" – בארץ העליונה, ארץ החיים,
"ולהחיות לכם לפליטה גדולה" – בימות המשיח, שאז יהיה "הגדיל ה' לעשות עמנו" (תהילים קכו). 'אור זרוע' הנ"ל ייתן אז פריו ב'צמיחה' בריבוי מופלג.

(תורת חיים בראשית חלק ב, דף קה)

ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צוואריו (מה, יד)

ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך: על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב. ובנימין בכה על צוואריו: על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב (רש"י)

מדוע בכה יוסף על חורבן המקדשות בחלקו של בנימין ובנימין בכה על חורבן המשכן בחלקו של יוסף, ולמה לא בכה כל אחד ואחד על החורבן העתיד להתרחש בחלקו הוא?! אלא כשאדם רואה שה'מקדש' הרוחני של חברו 'חרב' – עליו לעשות כל שביכולתו כדי לעזור לחברו לתקן את המצב, ואם השתדלותו אינה נושאת פרי, עליו להצטער על מצב חברו עד כדי הוזלת דמעות. לעומת זאת, כאשר ה'מקדש' הפרטי שלו חרב, אסור לו להסתפק באנחה ובבכייה אלא עליו לעשות ולפעול במלוא המרץ לבנייתו מחדש.

(לקוטי שיחות כרך י, עמ' 150-148)

וינשק לכל אחיו ויבך עליהם ואחרי כן דיברו אחיו אתו (מה, טו)

בזוהר (על הפסוק) נאמר, שנצנצה ביוסף רוח הקודש והוא בכה על גלות עשרת השבטים (זהו ש"עלהם" נכתב חסר יו"ד, לרמז על גלות עשרת השבטים), אך אחיו לא בכו, כי לא זכו להשראת רוח הקודש. אומר על כך הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון: ראויים היו האחים שתשרה עליהם השכינה, אולם לא שרתה עליהם משום שמכרו את יוסף ובכך גרמו להסתלקות השכינה מיעקב אביהם (ראה פרש"י בפסוק כז). לכן נענשו – מידה כנגד מידה – שגם עליהם לא תשרה השכינה, אפילו בשעה שהתוודעו אל יוסף.

(ליקוטי לוי יצחק כרך א, עמ' קצה קצו)

עשרה חמורים נשאים מטוב מצרים ועשר אתונות נשאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך (מה, כג)

מטוב מצרים: מצינו בגמרא ששלח לו יין ישן, שדעת זקנים נוחה הימנו (רש"י)

מנין ששלח לו יין?

'חמר' פירושו יין, כדכתיב (דברים לב), "ודם ענב תשתה חמר", ותירגם התלמוד הירושלמי – "מן הדא יהוון שתיין כוס דחמר". וכן נאמר (תהילים עה), "ויין חמר מלא מסך", ופירש רש"י – "יין חזק". ובלשון הגמרא – 'חמרא' הוא גם חמור וגם יין. וכיוון ש'חמרים' כאן חסר כתיב (בלי ו), רומז הכתוב ששלח (נוסף על החמורים) גם יין ישן הנקרא 'חמר'.

(אור התורה בראשית, כרך ה, עמ' 1976)

הרואה שביט או מטאור

האם לברך על המטאורים?

במשנה (פ"ט דברכות מ"ב) נאמר, ש"על הזיקים" מברכים "שכוחו וגבורתו מלא עולם". ופירשו בגמרא (נח,ב), שהכוונה ל'כוכבא דשביט'.

לפירש"י (שם, ד"ה כוכבא דשביט. וכן לפי הר"ש שירליאו שבמלאכת שלמה שם, והאבודרהם¹), הכוונה למטאור. וכנראה כך הביין גם הערוך, ערך 'ככב'.

לפי רב האי גאון והרמב"ם (בפירוש המשנה שם ובהל' ברכות פ"י הי"ד, עיי"ש בהגהות מיימוניות) הכוונה לכוכב ה'קומט' הנקרא כיום שביט. וכך פירש בערוך ערך 'זק"א, עיי"ש בערוך השלם.

והנה באחרונה הייתה אפשרות לראות מטאורים (ראה לוח 'דבר בעתו' י"ד כסלו) ושביטים (ראה שם, בכמה ימים, ובפרט בכ"ב וכ"ט בכסלו). והעירונו, שיש לברר אם ניתן לברך עליהם לפי דעת אדמו"ר הזקן.

בטור ובשו"ע הבי" (ר"ס רכז): "על הזיקים, והוא כמין כוכב היורה כחץ באורך השמים ממקום למקום ונמשך אורו כשביט". והוא כפירש"י, ובערוך השלחן ומשנה ברורה (וכן בקיצור שו"ע סי' ס"ב) הביאו לברך גם כפירוש הרמב"ם.

וראה בהגהות ראשון לציון (להגר"י פיק-ברלין, בן-דורו של ה'נודע ביהודה') על גיליון המשניות שם, שהתפלא מדוע לא הזכירו הבי" והאחרונים גם את דעת רה"ג והרמב"ם, וכתב שיש לברך כדעתם, עכ"פ בלא שם ומלכות.

גם בסידור אדה"ז (סדר ברכת הנהנין פי"ג הט"ו) העתיק רק את פירש"י. ובמהדורה המנוקדת והמבוארת (של סדר ברה"נ, שערך הרב אברהם שי' אלאשווילי) בשוליה-גיליון, פירשו שהכוונה למה שנקרא כיום 'כוכב שביט'. אבל כבר כתב בראשון לציון ה"ל שכוכב ה'קומט' אינו יורה כחץ², אלא עומד ונראה זמן מרובה.

ובקצות השלחן (סי' ס"ו, בבדי-השלחן ס"ק כא) הביא משע"ת ס"ק א [בשם הברכי יוסף] "שלא ראה [מהר"ם בן חביב בעהמ"ח ספר גט פשוט³] מברכים על כוכב הרץ ממקום למקום, ואע"פ שכתב שם שצריך לברך... מ"מ לא נהגו לברך", ע"כ. היינו שאין מברכים על מטאורים כפירש"י. אמנם מהר"ם בן חביב ממשך שם: "וגם על כוכב שיש לו זנב ושבת של אורה שהוא פירוש הרמב"ם ורב האי גאון והערוך צריך לברך, ויותר ניכר בו גבורת הבורא יתברך...". אבל בקצות השלחן לא העתיק את המשך דבריו, וכנראה סובר שלפי רבינו הזקן [וא"כ, גם לפי הטור והמחבר] אין מקום לברך גם על כוכבי-שביט כדעת הרמב"ם⁴. בשו"ת יהודה יעלה למהר"י אסאד (ח"א או"ח סו"ס מח) כתב לברך רק כפירוש רש"י, ולא בשביט "שעולה והולך כל הלילה במשך זמן הרבה" [שהוא כהרמב"ם. אך לא הזכיר שם פירוש זה כלל].

(1) ברכות השבח והודאה ד"ה על הזיקים. בדפוס ירושלים תשכ"ג, עמ' שדמ. וכן משמע ברבינו ירוחם, תולדות אדם וחווה נתיב יג.

(2) אמנם בלשון הרמב"ם בס' היד יש שתי הגדרות: "ועל האיד שבאוויר, שיראו כאילו הם כוכבים נופלים ורצים ממקום למקום [לכאורה הכוונה בזה למטאורים], או כמו כוכבים שיש להן זנב [–ההגדרה שבפירוש המשנה]".

(3) בתשובה כתב"ד. בהערות לברכי יוסף מציינים למה שנדפס בשו"ת מהר"ם בן חביב החדשות, ירושלים תש"ס, סי' לד.
(4) ראה גם בשו"ע הקצר פרק פו ס"ז ובהערות.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת ויגש,

ד' בטבת

שחרית. קריאת התורה: לשלישי, מסיימים: "ותחי רוח יעקב אביהם" (מה, כז)¹, לרביעי: "איתו מצרימה" (מו, ז), לחמישי: "הבאה מצרימה, שבעים" (מו, כז)².

יום ראשון,

ה' בטבת

היום בו 'דין נצח'³ באופן גלוי, לעיני כל העמים (בבית המשפט הפדרלי), בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאינו שבספריית ליובאוויטש, בשנת תשמ"ז.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הכריז על יום זה כיום סגולה ועת רצון לדורות⁴. כמוכן יצא בקריאה קדושה להוסיף ולהרחיב את ספריית אגודת חסידי חב"ד ליובאוויטש, וכן לייסד ספריות תורניות ציבוריות ולהרחיב גם את הספרייה הפרטית של כל אחד ואחד, במיוחד של ילדים ב'בית חב"ד' הפרטי שלהם, בספרי רבותינו נשיאינו ובספרי קודש בכלל.

מדבריו במעמד השמחה: "כמו בעת מאסרו וגאולתו של רבנו הזקן, הרי בעל השמחה והגאולה למד מכל האירועים הוראות בעבודת

ה', ואחת המסקנות שלו היתה להוסיף ביתר שאת בהפצת המעיינות חוצה. לאור כל זה ברורה ההוראה האלוקית הנצחית בקשר לאירוע הנוכחי, שדווקא מן הטיעונים וההאשמות כאילו אגודת חסידי חב"ד, כולל הספרייה שבה נמצאים הספרים וכתבי דא"ח, איננה בשימוש עבור הפצת המעיינות חוצה, הרי דווקא מטיעונים אלו יש ללמוד עתה להגביר עוד יותר את הפצת תורת רבנו ולימודה ביחיד וברבים מתוך שמחה עצומה והתלהבות, שמחה פורצת כל גדר"⁵.

מההוראות ("אבן הבוחן" דנצחון הספרים) דיום זה: להוסיף בקביעות עיתים לתורה, כולל ובמיוחד לימוד ברכים, ולכל לראש - לימוד [משניות, ועל דרך זה בספרים שנפדו] המביא לידי מעשה, עד ללימוד ההלכות ברמב"ם ושו"ע ונו"כ ועד לפנימיות התורה, ולעורר רבים לזה⁶. רכישת ספרי קודש - שיהיו בכל בית יהודי פרטי, וגם בחדר האוכל, ספרי יסוד (נוסף לחומש, סידור, תהילים, ובבית חסידי - גם ספר התניא וכו') כולל ובמיוחד ספרי הלכה למעשה בחיי יום יום, שילמדו בהם לעתים קרובות. וכן שלכל ילד וילדה יהיו ספרי קודש משלהם ("תניא קטן"), בחדרם, ויסבירו להם שלא יחששו

(5) תקציר - ע"פ 'מי חב"ד'.

בשעתו נמשכה השמחה שבעת ימים, כאשר בכל יום היה הרבי אומר שיחה מיוחדת. בשיחת ש"פ ויגש אמר בין השאר: "יש להכריז ולפרסם שבימינו אלה נמצאים אנו בזמן (ומקום) מיוחד, אשר, לא נותר בו אלא עניין אחד ויחיד - וחיוב אדם לומר בלשון רבו, כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר: 'עימדו הכן כולכם, לבניין בית המקדש העתידי בביאת דוד מלכא משיחא!' (התועודיות תשמ"ז ח"ב עמ' 203). השיחה האחרונה, אור ל"ב טבת, הוקדשה להצעות להכנות לקראת יו"ד שבט, לכל אנ"ש ולכל ישראל, אנשים נשים וטף, ביניהן הוספה בתורה ובצדקה, כולל בהפצת המעיינות חוצה, עריכת 'בחינות' ע"י 'עשה לך רב' של כל אחד ואחת מדי עשרה ימים, ודיווח מלא עליהן לרבי (שם, עמ' 236).

(6) 'התועודיות' תשמ"ח ח"ב עמ' 164-174. סה"ש תשנ"ב ח"א עמ'

212-211.

(1) 'התועודיות' תשמ"ז ח"ג עמ' 175 (בלתי מוגה).

(2) כך קרא הבעל קורא אצל הרבי, הרה"ח מרדכי שוסטרעמאן ע"ה, כנדפס בחומש 'תורה תמימה' (ההפסקים וכד' הנדפסים שם הם כמנהג ישראל ברוסיה בשעתו. בחומש זה השתמש הרבי לשמיעת קרה"ת וקריאת ההפטרות), וכ"ה בחומשים הרגילים ובס' חת"ת ובתיקון 'איש מצליח' (מש"כ בתנ"ך קורן וברויאר).

(3) ראה סיפור חז"ל אודות הכרזה זו - ויקרא רבה פכ"ד, ג. משמעותה בעבודת ה' נתבארה בהתועודיות תשמ"ז ח"ב עמ' 243.

(4) בסיום חזרת הש"ץ ביום זה (בשנת תשמ"ז), החל הש"ץ (הרה"ח ר' זאבי יחזקאל ש' הכהן כץ) לומר קדיש. הרבי הביע תמיחה על

כך, ונענה שיש (ואכן היה) חתן בבית הכנסת.

להתנות לשתיה¹¹.

קטנים שיש בהם דעת להתאבל על ירושלים, מאכילים אותם מאכלים פשוטים, ולא יאכלו מעדנים¹².

שחרית: הציבור אומר 'ענגנו' רק במנחה, אבל הש"ץ אומר 'ענגנו' גם בשחרית (בחזרת הש"ץ) בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', "אם יש בבית הכנסת אף רק שלושה מתענים"¹³. ואם אין, אומרו ב'שומע תפילה'¹⁴.

סליחות¹⁵:

רגילים לאומרן בעמידה¹⁶, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו.

מנהגנו לאומרן אחרי שמונה עשרה, בסדר דלהלן¹⁷:

אשמנו / א"ל ארך אפים / נפילת אפים / כי עם ה' / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אזכרה¹⁸ /

11) שו"ע סי' תקס"ד ונו"כ. בכף החיים שם ס"ק ז' אוסר זאת משום אכילה לפני עלות השחר, אבל באג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל על-פי הוזהר, מותר לכל הדעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בה. 12) ראה משנ"ב סי' תק"נ ס"ק ה', כף החיים שם ס"ק ט ונטע"י גביאל בין המצרים פ"ו עמ' סח, וש"נ. 13) ספר המנהגים עמ' 45, וש"נ לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח צדק או"ח סי' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים ס"ח.

14) משנה ברורה סי' תקס"ו ס"ק יג.

15) לפי מנהגנו הן נאמרות בתוך סדר התחנון, ובהשמטות המתחייבות כמבואר בס' המנהגים עמ' 52.

אם חלה ברית-מילה היום, כשהמילה בשחרית במניין זה, ואף בחתן בז' ימי המשחה (ואף ביום חופתו) אף שאין אומרים תחנון, אומרים סליחות ווידי כרגיל. וי"א שהחתן ובעל הברית עצמם לא יאמרו סליחות (ראה השלמה לשו"ע אדמו"ר סי' קלא ס"ז, נדפסה בסוף ח"א עמ' 357 ובמהדורה החדשה בח"ד עמ' תכה).

לעניין 'אבינו מלכנו', חידש הרבי שאמירתו תלויה בתחנון ('אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' ל, משיחתו ו' תשרי תשל"ה. וכן נדפס בהסכמת הרבי בסידורי תהילת ה' משנת תשל"ח ואילך בשולי-הגיליון לפני 'למנצח יענק'. וצ"ע שבשליחות-קודש תשמ"ח"א עמ' 865 מסופר, שבצום גדליה תשמ"ח ה' חתן במניין של הרבי ולכן לא אמרו סליחות, וכשעמדו לומר קדיש אחר שמו"ע הורה הרבי לומר 'אבינו מלכנו', עיי"ש. ראה גם 'אוצר' שם עמ' קס"ט. 'התקשרות' גיליון שלא עמ' 18).

16) מובא מס' קיצור של"ה.

17) ע"פ לוח כולל-חב"ד, ספר המנהגים עמ' 53, וליקוט טעמים ומקורות' מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנדפס בסוף 'סדר הסליחות על-פי מנהג חב"ד'.

18) בסידור יעב"ץ (אשכול) 'אוצר התפילות', הנוסח בבית

מקריעה מרוב השימוש, כי אז אדרכה יקנו להם ספרים חדשים ומהודרים עוד יותר. וכן לדבר עם המו"לים ומוכרי הספרים על הנחה מיוחדת לרכישתם, וכל הזריז בכל זה הרי זה משובח, כולל גם על-ידי הזמנה מראש כ'מנוי' ('פרענומעראנטן') המקבל את הספר תיכף ומיד בצאתו לאור.

וכן לקיים מנהג ישראל לתת מתנה לחתן – ש"ס, ולכלה – סידור 'קרבן מנחה' (ובימינו אלה – ספרי הלכה בעניינים השייכים להנהגת הבית "בלשון ברורה ודרך קצרה" בלה"ק, או מתורגם לשפת-המדינה. וזה קודם להשתדלות להכין את כלי הבית "מטה ושולחן וכסא ומנורה"), וכל המרבה הרי זה משובח. וכן לתת ספרי קודש כמתנה, גם לילדים, לקראת שמחה פרטית או יום טוב⁷.

יום ראשון בלילה, אור ליום שני. גם אם אין עונות, יש לקדש את הלבנה עוד הערב (אף ש'שבעה שלמים' יהיו רק אחר חצות)⁸.

יום שישי,

עשרה בטבת

תענית ציבור⁹.

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר¹⁰. השוכב לישון ובדעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקומו, אין צריך

7) 'התועדויות' תשמ"ח שם עמ' 171-173, תשמ"ט שם עמ' 103. סה"ש תשנ"ב עמ' 227, 360, 488.

8) כמובא ב'התקשרות' גיליון תנד עמ' 15, שא"צ שבעה שלמים, עיי"ש.

9) יום זה הוא התחלת המצור על ירושלים, שהוא המקור לכל הצרות והגלות, ולכן ישנה בו חומרא לגבי שאר הצומות (ראה לקוטי-שיחות כרך כה עמ' 267. כרך טו עמ' 420 הערה 78 וש"נ).

ומידה טובה מרובה, שכן הוא גם בנוגע לחלק הטוב ד"אתהפכא חשוכא לנהורא" דיום זה, הן העניין המשותף בכל הצומות, והן העניין הטוב שבמאורע הפרטי דעשרה בטבת, 'סמך' מלשון 'סומך נופלים', שמודגשים בעשרה בטבת יותר מאשר בשאר הצומות – לקוטי-שיחות כרך כה עמ' 464.

10) סידור אדמו"ר 'סדר ספירת העומר' (שהצום מתחיל בעלות השחר). וראה הנסמן ב'התקשרות', גיליון רפב עמ' 18 הע' 4.

אֵל מֶלֶךְ¹⁹ / אֱלֹקִים בָּאוּ גֵוִיִּים / כִּרְחֵם / אֱלֹקִינוּ
וְאֱלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ, אֲבֵן הָרֵאשִׁיטָה²⁰ / אֵל מֶלֶךְ /
אֲבוֹתֵי כִי בִטְחוּ²¹ / אֵל מֶלֶךְ / זָכוֹר רַחֲמֶיךָ²² /
זָכוֹר לָנוּ בְרִית אֲבוֹת / זָכוֹר לָנוּ בְרִית רֵאשֻׁנִים /
שָׁמַע קוֹלֵנוּ²³ / מְשִׁיחַ צְדָקָךָ²⁴ / אֵל רַחוּם שִׁמְךָ²⁵
/ עֲנֵנוּ ה' עֲנֵנוּ²⁶ / מִי שְׁעֵנָה לְאַבְרָהָם / רַחֲמָנָא
דְּעֵנִי²⁷ / 'אֲבִינוּ מַלְכֵנוּ' הָאֲרוּךְ²⁸, וְבוֹ: 'בֵּרַךְ עֲלֵינוּ
שָׁנָה טוֹבָה'; 'זָכְרֵנוּ ל...' [וְלֹא 'זָכְרֵנוּ בִסְפָר'²⁹] /
וְאִנְחָנוּ לֹא נָדַע / חֲצִי קָדִישׁ.

קריאת התורה:

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק

האחרון: "סררתי, פשעתי, יגלה לי טובי" ולכאורה כצ"ל.
(19) במחזור השלם וב'סליחות - מנהג חב"ד' נדפס תמיד
"כהודעת", ואילו ב'סידור תורה אור' עמ' 372, בסליחות דשני
וחמישי, תענית ציבור וכו', נדפס "כמו שהודעת", וכן צולם ב'סידורי
'תהלת ה' הישנים, וכן נשמע בבירור בהקלטות מתפילת הרבי
בסליחות לעשרה בטבת (התות השי"ב במבטא רבינו ניצרת
למדי), ולא כפי שתוקן בלוח זה בעבר ע"פ ה'סליחות'.
(20) ב'סידורים הנ"ל, בית השני: "רכה וענוגה, בשושנים סוגה"
ולכאורה כצ"ל.

(21) פיוט מסוג 'פזמון'. בסוף 'פזמון' "ברובם המכריע של סליחות
הנדפסות - חוזרים חלק מחרוז הראשון בין חרוז לחברו" ובסוף
הפיוט חוזרים את כל חרוזו הראשון (הערה 4 ב'לקוט טעמים
ומקורות' הנ"ל), אך במראות יקודש מעשרה בטבת תשמ"ט ברור
שהרבי חזר את כל חרוזו הראשון בין בית לבית.

(22) סידור תהילת ה' עמ' 347. וצ"ל בו "פקדנו ב'שועתך" בלא ו',
כבפסוק, וכן נדפס ב'סליחות - מנהג חב"ד'.

(23) פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד
הפסוק 'אל תעובנו' ולא עד בכלל. אחרי "אתה תענה, ה' אלוֹקֵינוּ"
סוגרים הארון.

(24) מדלגים "או"א... אשמנו... סרנו... " כיוון שכבר אמרו זאת
בנוסח התפילה, ו"א שהרבי דילג גם "הרשענו ופשענו".

(25) הרבי כשעבר לפני התיבה אמר "למען אמיִתך... בריִתך" וכו'
עד גמירא, כמו בניקוד הנדפס ב'סידור ב'הושענא' ליום הראשון.

(26) "רך לרצות" - באג"ק ח"ב עמ' קסג מסיק שהעיקר לנקד
"לְרַצוֹת", ויש לברר איך נהג הרבי כש"ץ.

(27) במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן תפילה זו בסיום הסליחות
(ספר הניגונים, ניגון רמז).

(28) כולו יחידו ש"ץ וקהל מתחילה ועד סוף. במניין של הרבי נהגו
תמיד לנגן: "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר הניגונים,
ניגון 1).

ב'סידורי תורה אור ותהילת ה', ובשנים האחרונות גם במחזור
השלם, נדפס: זכיות ה'ז' בשבא וה'כ' בשורוק, וכ"ה בלוח התיקון
ל'סידור תו"א, נ"י. תש"א. וראה סידור 'עבודת ישראל' עמ' 110,
ערוך השלם ערך זך א' בסופו, ועוד.

(29) ספר ה'מנהגים עמ' 45. וראה אג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ב עמ' קסג.
קובץ 'יגדיל תורה' ב'רוקלין, גיליון נח עמ' קלו.

שלווה מתענים³⁰.

מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה³¹.
קראו לתורה מי שאינו מתענה, וצר לו להודיע
מפני חילול השם - יעלה³².

את הפסוקים: "שוב מחרון אפך...", "ה' ה'
אֵל רַחוּם... וְנָקָה", "וְסִלַּחַת לְעוֹנוֹנוּ" - אומר
ה' ה' הצ'יבור בקול רם ורק אחר שסיימו, אומרם הקורא
בתורה³³. הרבי, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם
יחד עם הצ'יבור³⁴.

בקריאת הפסוק "ויקרא בשם ה'", יש להפסיק
מעט בין 'בשם' ל"ה" כי בפסוק מופיע תחת המלה
"בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'³⁵.

שיעורי תורה: לכאורה יש מקום (לנוהגים
בכיו"ב) ללמוד היום מעניינא דיומא בתנ"ך
(מלכים"ב כה, א"ג. ירמיה לט, א. נב, ד"ה. יחזקאל
כד)³⁶.

צדקה: בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני
תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי
עלות הסעודות שהיו אוכלים היום³⁷. והמתפללים
מנחה אחרי הדלקת הנרות, יזכרו לתת לצדקה
בשחרית.

תפילת מנחה:

זמן תפילת מנחה: כיוון שהצום חל בערב שבת
קודש, ניתן להקדים את התפילה. המתפללים
לאחר הדלקת הנרות, יזכרו להקדים את זמן
התפילה בכרבע שעה לפני הזמן הרגיל, מפני
קריאת התורה.

בשנת תשד"מ חל צום עשרה בטבת בערב:

(30) ספר ה'מנהגים שם. וש"נ.

(31) שו"ע סי' תקס"ו סי' בשם יש מי שאומר, והובא למעשה
בשו"ת צמח צדק (שער המילואים ח"א סי' י, ובמהדורת תשנ"ד
או"ח סי' קי).

(32) לוח כולל חב"ד בצום גדליה, ממשנה ברורה סי' תקס"ו סוף
ס"ק כא ושו"ת מנחת אלעזר ח"ב סי' עד.

(33) שערי אפרים שער ח סעיף קז.

(34) וסיים עם הש"ץ, 'התקשרות' גיליון מ ס"ע 18. ודלא כמ"ש
בשערי אפרים שם, שאומר רק עם הש"ץ.

(35) לוח כולל חב"ד, צום גדליה.

(36) ע"פ המובא בספר השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63
בקשר ל"ז בתמוז ות"ב.

(37) והטעם, כדאיתא בספרים [מטה משה סי' תשנ"ו, אליה
רבה סי' תקס"ו ס"ב] שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות
לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלה לקדושה
ממש - 'שערי המועדים' אדח, עמ' קמה.

הנוהגים נשיאת כפיים בכל יום, נושאים כפיהם גם בתפילה זו⁴², רק אם התפלה היא לאחר פלג המנחה ולפני השקיעה⁴³. וכשאינו נושאים כפיים, אומר הש"ץ ברכת כוהנים⁴⁴.

לאחר חזרת הש"ץ, אין אומרים תחנון ו"אבינו מלכנו", אלא קדיש תתקבל, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים.

כאמור, יש להתחיל קבלת שבת וערבית כך, שיגיעו בצאת הכוכבים לקריאת שמע, ולפחות – שיסיימו בשעה זו תפילת ערבית, ויחזרו ויקראו אז את כל קריאת שמע בזמנה⁴⁵.

42 שם (שלא כמנהג חסידי פולין וכו' בארה"ק כיום שאינם נ"כ כלל בתפילה זו בכל תענית ציבור – לוח 'דבר בעיתו'. מסתבר שנמנעו מזה כיוון שרגילים להתפלל מנחה באיחור. וע' כף החיים שם ס"ק ד). ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד ע"פ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כף החיים שם ס"ק ז, ע"פ הב"ח, שוהו פי' 'סמוך' שבגמ' הנ"ל, ע"ד "סמוך למנחה". וראה ילקוט יוסף – מועדים עמ' 550 וש"נ, ונטעי גבריאל הל' בין המצרים פי"ג ס"ו וש"נ), ולא כהאשכנזים המקילין מפלג המנחה ואילך.

43 אף שפסק אדה"ז (ס' תרכ"ג ס"ח) שנושאים כפיים עד צאת הכוכבים (וראה פסקי תשובות שם ס"ק ד שיש מקילין יותר מזה), הרי למעשה נמנעים מלעלות לדוכן מהשקיעה ואילך (שלכן אין אנ"ש דירושלים ת"ו נ"כ בפועל בתפילת נעילה, 'פרדס חב"ד' גיליון 16 עמ' 123, וראה 'התקשרות' גיליון תרמ"ט עמ' 16).

44 בשו"ע אדה"ז (שם) פסק, שבנעילה אומרים או"א אף כשהוא לילה, כיוון שתפילה זו ראויה לנ"כ.

45 יש להזדרז לקדש לפני השעה 5:40 (כמנהגו להימנע מקידוש ב'שעה שביעית' דעש"ק, שהיא באה"ק מ' 5:40 ועד 6:40 – ראה שו"ע אדה"ז ס' רע"ג ו'קיצור הלכות' שם. שערי הל' ומנהג או"ח ח"א ס' קמא. 'התקשרות' גיליון שע"ט). בנטעי גבריאל (מהדורת תש"ס – חנוכה, פס"ג ס"ט) כתב שאף הנהגין בזה כל השנה, מקילין היום. אבל הרה"ח ר"ל שי' גרונר מסר, שלמנהגנו נזהרים בזה גם היום.

שבת. התפללו מנחה בשעה 2:00, והרבי אמר 'דברי כיבושין'³⁸ במשך כארבעים דקות. תחילה דן האם יש מקום ל'דברי כיבושין' גם בקביעות כזאת שבה חל הצום בערב שבת. והסביר, שניתן לקיים את המנהג מתוך שמחה, ואף ה'תשובה תתאה' של התענית מהווה הכנה ל'תשובה עילאה' דשבת קודש³⁹. לפני חלוקת שליחות מצווה לצדקה, הורה הרבי למזכיר הרה"ח ר"ל שי' גרונר לשאול את הרב מתי אפשר להתפלל 'קבלת שבת'⁴⁰.

הודו, פתח אליהו, וידבר וקטורת, אנא בכוח, אשרי, חצי קדיש, הוצאת ספר תורה וקריאת 'ויחל' לשלושה אנשים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים "דרשו ה' בהימצאו" (ישעיה נה, ר"נו, ח), ומברך אחר כך שלוש ברכות, ומסיים 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש⁴¹, תפילת לחש.

במנחה אומר גם היחיד 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע". אם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה), אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'יהי לרצון' האחרון. הש"ץ אומרו כבשחרית בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'.

38 יומן ר' ישומה של שנה' ה'תשד"מ, עמ' 119.

39 'התועדויות' תשד"מ ח"ב עמ' 726.

40 הכוונה כנראה להגיע לשעת צאת הכוכבים המינימלית בקריאת שמע דערבית, כי בכלל במוצאי תעניות התפלל הרבי ערבית די מוקדם.

41 לוח כולל חב"ד. במראות קודש נראה, שכאשר היה הרבי ש"ץ, התחיל את החציקדיש במנחת ת"צ מייד לאחר סיום ברכות ההפטרה (כדי למזער את ההפסק, על־דרך מנהגנו במנחת ש"ק), ותוך־כדי אמירתו אמרו 'יהללו' והחזירו את הס"ת לארון הקודש.

לזכות
אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש